

(ISSN: 2587-0238)

İbrayeva, G., Receptoğlu, S. & İbret, B.Ü. (2022). A Review of Graduate Studies on Global Citizenship *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(18), 1347-1370.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.500>

Article Type (Makale Türü): Research Article

A REVIEW OF GRADUATE STUDIES ON GLOBAL CITIZENSHIP

Gülnur İBRAYEVA

Phd Student, Kastamonu University, Kastamonu, Turkey, gulnuribrayeva976@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9650-5745

Serpil RECEPOĞLU

Assistant Professor, Kastamonu University, Kastamonu, Turkey, srecepoglu@kastamonu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4189-4456

Bilgin Ünal İBRET

Professor Dr., Kastamonu University, Kastamonu, Turkey, bibret@kastamonu.edu.tr
0000-0001-9105-7595

Received: 14.01.2022

Accepted: 18.05.2022

Published: 15.06.2022

ABSTRACT

Countries determine the boundaries of citizenship by offering different opportunities to their communities on human rights, and fundamental rights and freedoms. As a result of globalization, the concept of citizenship has developed, and new citizenship issues such as global citizenship, active citizenship, and digital citizenship have emerged. Global citizenship, one of these new citizenship concepts, has emerged as the goal of raising responsible individuals who have the knowledge, skills, values, attitudes, and behaviors required by the World. As in the rest of the world, there are postgraduate studies on this subject in Turkey as well. In accordance with the aim of "raising good citizens", which is one of the main purposes of education, this study was carried out to reveal the status of postgraduate theses in the field of global citizenship in Turkey. In this study, in which the document review method, one of the qualitative research methods, was used, postgraduate theses on global citizenship were examined in terms of various variables. The study group consists of postgraduate theses on global citizenship made in Turkey between 2002 and 2022. The descriptive analysis method was used to analyze the data obtained from these theses, which were accessed through the Council of Higher Education (CoHE) Thesis Center and University libraries (TÜBESS). It has been determined that the theses on the subject of global citizenship are insufficient in number, theses on this subject are mostly master's theses, teacher candidates are generally studied and the research topic is chosen to determine the perceptions and levels of global citizenship, studies based on the qualitative research method are very limited, and mostly scale-based studies are conducted. Based on the study results, examining different dimensions of global citizenship, which is thought to gain more importance in the future, focusing on practical studies, switching to qualitative research methods to collect more detailed data, and giving priority to applied doctoral thesis studies is recommended for future theses.

Keywords: Global citizenship, global citizenship education, graduate education

INTRODUCTION

Developments in science and technology have brought globalization along. With the effect of globalization, restructuring has become necessary for many issues including political, social, and economic. The definition of the concept of citizenship is also changing as a result of globalization; new types of citizenship such as effective citizenship, global citizenship, digital citizenship, etc. are emerging. Researchers have made various definitions of global citizenship. According to Reysen et al. (2012), global citizenship means accepting and caring about differences, acting to make the world more livable, and protecting the environment. While Dower (2008) explains global citizenship as individuals being aware of their international responsibilities and duties, Ersoy (2013) defines it as creating an international sense of belonging that concerns all humanity. In another definition, global citizenship is expressed as not expecting individuals to act by leaving their own identity aside, but to add a global layer to the responsibilities and duties brought by self-identity (Israel, 2015). According to these definitions, global citizenship can be explained as acting as an individual with a sense of responsibility towards global events and problems. Undoubtedly, education is the most significant way of raising global citizens. Raising individuals with the knowledge, skills, values, attitudes, and behaviors required by the global world requires schools to develop a new vision. Therefore, an education that gives importance to the individual, focuses on the learner, is based on humanitarian and universal values, and provides the knowledge, skills, and behaviors required by the global world gains importance. However, it is emphasized that our humanity will develop if individuals are raised to respect other people's thoughts and moral choices and are educated in a way to recognize the power of common global values that will increase their knowledge and participation in society through global citizenship education.

The most significant program in terms of global citizenship among the educational programs is undoubtedly the Social Studies Curriculum. With the effect of globalization, raising citizens at the national level and world citizens has become a significant dimension of social studies education (Bulut et al., 2013). The aim of social studies education is to raise global citizens who are sensitive to the problems of the world, who seek solutions to these problems, and who are aware of their responsibilities (Evans, 1987). Incorporating controversial topics in social studies into global citizenship education will help students acquire a set of skills and values that will prepare them for the 21st century and support them in developing awareness of global citizenship (Oxfam, 2006). As citizens of the 21st century, they need to be responsible and responsive to the many complex issues of health, the environment, peace or economic security, and global and local issues. The changing global context requires students to develop their knowledge, skills, qualifications, and commitment to global citizenship today. In the study conducted by Öztürk (2022), on controversial issues, it is seen that the reasons for students to include controversial topics in the social studies course are to learn about controversial issues, to become conscious about these issues, to use the freedom of thought and to learn values through these issues.

Various studies examining postgraduate theses on social studies education have been found in the literature (Aksoy et al., 2009; Canbulat et al., 2016; Geçit & Kartal, 2010; Oğuz-Haçat & Demir, 2018; Oruç & Ulusoy, 2008).

Today, global citizenship issues are mostly examined in the field of social studies education. For this reason, firstly, the literature was reviewed to determine the postgraduate theses on global citizenship in the field of social studies education. In this context, it has been determined that the postgraduate theses in the field of citizenship and human rights education were discussed by Gürdoğan-Bayır et al. (2018). Sönmez et al. (2009) examined the postgraduate theses prepared in the field of citizenship and human rights education. Kayaalp and Karameşe (2020) examined the trends in postgraduate theses on "Citizenship" prepared within the scope of social studies education in Turkey. While there are studies examining the theses on citizenship, albeit a small number, there is no study examining the postgraduate theses on global citizenship within the scope of social studies education. Therefore, it is considered that the current study will provide new and alternative subject diversity to researchers studying citizenship and will be a guide in terms of contributing to the development of methods applied to this subject.

One of the most significant benefits of graduate studies to the literature is to present solutions to researchers by presenting current developments, practices, or deficiencies. In this respect, it is essential to reveal the status of graduate studies on global citizenship, especially in the field of social studies, in terms of understanding the subject. In this regard, this study aims to examine the postgraduate theses on global citizenship in Turkey in terms of various variables and to determine the trends in the theses. For this purpose, answers to the following questions were sought in the study:

In postgraduate theses on global citizenship written in Turkey,

1. What is the distribution by fields
2. What is the distribution by postgraduate levels
3. What is the distribution by publication years
4. What is the distribution by methods used
5. What is the distribution by universities
6. What is the distribution by study group
7. What is the distribution by data collection tools
8. What is the distribution by research topics

METHOD

Research Model

In this study, a qualitative research method was used. In this study, which was carried out to examine postgraduate theses on global citizenship, document analysis, one of the qualitative research methods, was used. Document analysis includes the review of written materials about the events and phenomena that are intended to be investigated. In qualitative research, documents are important sources of information that should be used

effectively. The researchers can obtain the data they need in these researches without the need for interviews or observations (Yıldırım & Şimşek, 2016).

In the study, postgraduate theses on global citizenship written between 2002 and 2022 in Turkey were examined. Criterion sampling, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the sample of the study. Purposeful sampling is a sampling technique that utilizes specific criteria to select a particular sample (Büyüköztürk et al., 2009).

Data Collection

As this study aims to examine postgraduate theses, as the first step of the data collection process, a detailed search was carried out using the keyword "Global Citizenship" with the "advanced search" tab in the National Thesis Center on the official website of the Council of Higher Education (CoHE). As a result of the scanning, a total of 20 theses, 14 master's theses, and 6 doctoral theses, published between 2002-2022, were reached. Within the scope of the phases of the document review, the digital full texts of the reached theses were downloaded and collected in a folder. Thus, the obtained data were read by the researchers and started to be analyzed.

Data Analysis

The descriptive analysis method was used to analyze the data of the theses on global citizenship. Descriptive Analysis is the processing of qualitative data within a predetermined framework by adhering to the original form of the data and making direct quotations. The main purpose of this analysis method is to convey the findings obtained to the reader in a "summarized and interpreted" way (Yıldırım & Şimşek, 2011). Quantitative data on the field, postgraduate level, year, method, university, study group, data collection tool, and the subject of the theses were obtained by calculating frequency and percentage.

The validity studies of qualitative research include processes such as long-term interaction with the study group and detailed description, especially expert review. Opinions were taken from two field experts, an assessment and evaluation expert and a social studies education expert, at every stage of the research, especially during the analysis of the data. The 20 theses examined in this study were read over and over again, divided into categories, and the determined categories were reviewed at each stage.

In the reliability phase of the study, consistency examination and validity examination procedures followed in qualitative research were followed (Yıldırım and Şimşek, 2011). For the consistency analysis, expert opinion (an associate professor from the field of Social Studies whose field of study is citizenship education) was taken to confirm whether the categories created according to the research findings and the classification within the category were suitable. Miles and Huberman's (1994) formula $Reliability = \frac{Consensus}{Consensus + Disagreement} \times 100$ was used to calculate the consensus and disagreement between researchers and experts. As a result of the reliability analysis, the reliability of the study was calculated as 93%.

FINDINGS

In this section, the findings obtained regarding the sub-objectives of the study are presented and interpreted in the form of tables.

Findings Related to The First Sub-Problem

In this section, the theses examined are classified according to the field in which they are published. The findings reached in this context are shown in the table as frequency and percentage values (Table.1).

Table 1. Distribution of Theses on Global Citizenship by Fields of Publishing

Field	<i>f</i>	%
Social Studies Education	9	45
Classroom Teaching	4	20
Preschool Teaching	1	5
Educational Administration	1	5
Educational Sciences	1	5
Education Program	1	5
Sociology	1	5
Physical Education	1	5
English Language Teaching	1	5
Total	20	100

As can be seen in Table 1, nine (45%) of the postgraduate theses on global citizenship are from the field of social studies education. It was determined that 4 studies (20%) were conducted in the field of basic education (classroom teaching). One thesis (5%) was written in each of the fields of pre-school teaching, educational administration, educational sciences, education program, sociology, and physical education. In this regard, it has been determined that the majority of theses written on global citizenship are from the field of social studies education, followed by the field of basic education, and there are few studies on this subject in different fields.

Findings Related to The Second Sub-Problem

Table 2 shows the distribution of theses on global citizenship by postgraduate level.

Table 2. Distribution of Thesis on Global Citizenship in Social Studies Teaching by Postgraduate Level

Postgraduate Level	<i>f</i>	%
Master	14	70
Doctorate	6	30
Total	20	100

As can be seen in Table 2, the total number of published theses on global citizenship was 20. of the theses on global citizenship, 14 (70%) are master's theses, and 6 (30%) are doctoral theses. As it is understood from these findings, the majority of the theses on global citizenship were made at the master's level.

Findings Related to The Third Sub-Problem

Table 3 shows the distribution of theses on global citizenship by publication year.

Table 3. Distribution of Theses on Global Citizenship by Publication Year

Publication Year	<i>f</i>	%
2003	1	5
2013	1	5
2014	1	5
2015	4	20
2016	1	5
2017	2	10
2018	1	5
2019	3	15
2020	2	10
2021	2	10
2022	2	10
Total	20	100

As can be seen in Table 3, the most theses on global citizenship, four theses (20%), were published in 2015. It was determined that no postgraduate thesis was published on this subject between 2004 and 2012. As can be seen in the relevant table, the frequency of publication of theses on global citizenship has increased especially after 2013.

Findings Related to The Fourth Sub-Problem

Table 4 shows the distribution of theses on global citizenship by method used.

Table 4. Distribution of Theses on Global Citizenship by Method Used

Method	<i>f</i>	%
Quantitative	10	50
Qualitative	5	25
Mixed method	5	25
Total	20	100

As can be seen in Table 4, the majority of the theses on global citizenship were carried out with quantitative research methods. The number of theses carried out with quantitative research methods is 10 (50%). It was determined that five theses were carried out with qualitative research methods and five theses were carried out with mixed research methods.

Findings Related to The Fifth Sub-Problem

Table 5 shows the distribution of theses on global citizenship by universities.

Table 5. Distribution of Theses on Global Citizenship by Universities

University	<i>f</i>	%
Anadolu University	3	15
Dumlupınar University	2	10
Middle East Technical University	1	5
Marmara University	1	5
Gazi University	1	5
Ankara University	1	5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University	1	5
Ahi Evran University	1	5
Firat University	1	5
İnönü University	1	5
Zonguldak Bulent Ecevit University	1	5
Eskisehir Osmangazi University	1	5
Amasya University	1	5
Dumlupınar University	1	5
Ataturk University	1	5
Çanakkale Onsekiz Mart University	1	5
Bahçeşehir University	1	5
Total	20	100

As can be seen from Table 5, it has been determined that the theses on global citizenship were published in 17 different universities. Among these universities, most thesis on global citizenship was published at Anadolu University with 3 theses (15%). It was determined that 2 theses (10%) on global citizenship were published at Dumlupınar University, and one thesis on global citizenship was published in each of the other 15 universities. As can be seen in Table 5, the number of theses on global citizenship is limited and has been carried out only in certain universities.

Findings Related to The Sixth Sub-Problem

Table 6 shows the distribution of theses on global citizenship by study group.

Table 6. Distribution of Theses on Global Citizenship by Study Group

Study group	<i>f</i>	%
Teacher candidate	6	30
Teacher	5	25
Student	4	20
Administrator	2	10
Document	2	10
Faculty Member	1	5
Total	20	100

As can be seen in Table 6, most of the postgraduate theses on global citizenship were carried out with teacher candidates ($f=6$; 30%). While the prospective teachers were followed by teachers ($f=5$; 25%), students ($f=4$; 20%), administrators ($f=2$; 10%), and documents ($f=2$; 10%), respectively. The least number of theses were carried out with faculty members ($f=1$; 5%).

Findings related to the seventh sub-problem

Table 7 shows the distribution of theses on global citizenship by data collection tools.

Table 7. Distribution of Theses on Global Citizenship by Data Collection Tools

Data Collection Tools	<i>f</i>	%
Scale (survey)	24	60
Semi-structured interview form	4	10
Interview form	3	7.5
Document review (textbooks, curricula)	3	7.5
Open-ended survey	1	2.5
Observation	1	2.5
Research diary	1	2.5
Focus group discussion	1	2.5
Researcher field notes	1	2.5
Student products	1	2.5
Total	40	100

As can be seen in Table 7, scales were the most preferred data collection tool in postgraduate theses on global citizenship with 60%. As a data collection tool, semi-structured interview form was used in 10% of the theses, interview form in 7.5%, and document review (textbooks, curricula) in 7.5%. It has been determined that data collection tools such as open-ended questionnaires, observation, research diaries, focus group interviews, researcher field notes, and student products are also used in theses on global citizenship.

Findings related to the eighth sub-problem

Table 8 shows the distribution of theses on global citizenship by subject

Table 8. Distribution of Theses on Global Citizenship by Subject

Subject	<i>f</i>	%
Global citizenship perception and level	5	17.2
Global citizenship education	4	13.7
Global citizenship and multiculturalism, multicultural education	3	10.3
Global citizenship and values	2	6.8
Global citizenship attitude level	2	6.8
Practices in the social studies course on global citizenship	2	6.8
Determination of the situation regarding global citizenship	1	3.4
Global citizenship education in textbooks	1	3.4
Global citizenship in social studies teacher education curriculum	1	3.4
Global citizenship and a sense of citizenship	1	3.4
Global citizenship and cultural intelligence	1	3.4
Global citizenship and environment	1	3.4
Global citizenship and social entrepreneurship	1	3.4
Global citizenship and aggression	1	3.4
Global citizenship and attitude towards the social studies course	1	3.4
Integration of global citizenship education into educational pedagogy	1	3.4
Total	29	100

As can be seen in Table 8, it was determined that the most preferred subject in postgraduate theses on global citizenship was the perception and level of global citizenship (17.2%). Then, respectively, global citizenship education, global citizenship and multiculturalism, multicultural education, global citizenship and values, global citizenship attitude level, and practices in the social studies course on global citizenship are the most discussed topics in theses on global citizenship. It was determined that the least preferred topics related to global citizenship were the determination of the situation regarding global citizenship, global citizenship education in textbooks, global citizenship in social studies teacher education curriculum, global citizenship and a sense of citizenship, global citizenship and cultural intelligence, global citizenship and environment, global citizenship and social entrepreneurship, global citizenship and aggression, global citizenship and attitude towards the social studies course, and integration of global citizenship education into educational pedagogy.

CONCLUSION and DISCUSSION

This study determined that the theses on global citizenship are mostly from the field of social studies education. On the other hand, since global citizenship is a social phenomenon, it has been determined that it has been studied at the graduate level in different disciplines and education fields. It is possible to attribute the focus of the social studies field on this subject to the fact that social studies are an inclusive and interdisciplinary field of study. Similar results were obtained in the study conducted by Bayram (2021) on the examination of postgraduate theses on the use of oral and written literary products in social studies teaching. Kaymakçı and Er (2009) determined that researchers from different fields conduct studies in the field of Social Studies more than in other fields.

It was determined that the majority of the theses on global citizenship were at the master's level. It was noticed that doctoral theses that require more in-depth study are significantly less. It can be stated that the fact that the number of master's students in universities is higher than doctorate students affects this situation.

When the distribution of the theses on global citizenship published in Turkey between 2002 and 2022 is examined, it was determined that there was no thesis on this subject for a long time between 2004 and 2012; the number of theses started to increase after 2013 and reached the highest figure in 2015. With the globalization experienced due to the advances in science and technology, there have been positive developments in the concept of citizenship in the context of fundamental rights and freedoms. The fact that the current problems in the world are easily announced with the communication opportunities of the time has made the subject important and increased the social sensitivity of the countries. Thus, in parallel with the increasing sensitivity within the framework of individual rights and freedoms, studies on global citizenship gained momentum.

It was determined that the majority of the theses on global citizenship were carried out with quantitative research methods. Dilek et al. (2018) also determined that quantitative research methods were used the most in master's theses in the field of social studies education and stated that mixed-method and qualitative research

methods were used less in studies compared to quantitative research methods. In parallel with this situation, it is more preferred to conduct research with quantitative methods on global citizenship, which is mostly studied in the field of social studies education, as in other theses.

It has been determined that the theses on global citizenship in Turkey are limited and studied in certain universities. The field experts related to this subject are experts trained in the fields of social studies and basic education. It is revealed that global citizenship issues are studied in universities with these experts, competent in number and having an academic culture. When the academic backgrounds of the field experts working in the education faculties of the institutions where this subject is more studied are examined, it was determined that they focus on citizenship issues and thus carry out their thesis studies.

It was determined that the theses on global citizenship were mostly carried out with teacher candidates. Göktaş et al. (2012) stated that teacher candidates are preferred more as the study group because they are more easily accessible in education faculties compared to other groups. Especially in institutions with a faculty of education, researchers prefer teacher candidates not only in global citizenship studies but also in many other studies because they are easily accessible.

Scale was the most preferred data collection tool in the postgraduate theses on global citizenship. This may be due to the greater use of the quantitative method as a research method. Dilek, et al. (2018) also found that mostly scale and survey methods are used in theses.

It was determined that the most preferred subject in postgraduate theses on global citizenship was the perception and level of global citizenship. This subject is followed by global citizenship education, global citizenship and multiculturalism, multicultural education, global citizenship and values, global citizenship attitude level, practices in the social studies course on global citizenship, and others. Based on these results, it can be stated that the diversity of subjects should be increased in global citizenship studies. By intensifying global citizenship education, especially in social studies where global citizenship is taught, students will be able to acquire certain skills and values that will prepare them for the 21st century and support their development of global citizenship awareness (Oxfam, 2006).

RECOMMENDATIONS

As a result of the examination of the theses on global citizenship, the following recommendations were developed based on the research findings.

- Research topics in postgraduate theses on global citizenship should be diversified.
- The use of qualitative and mixed research methods should be increased in studies on global citizenship.
- To reach more detailed information, the study group and data collection tools should be diversified.

- More emphasis should be placed on the postgraduate thesis on global citizenship, especially in social studies education.
- Theses should be made from the perspectives of different countries on global citizenship.
- Co-educational studies should be conducted comparing the perspectives of countries on global citizenship.

ETHICAL TEXT

“In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article.”

Ethics committee permission information

Since the study is a document review study, it is not included in the group of studies that require Ethics Committee Permission. Therefore, Ethics Committee Permission was not declared.

Author(s) Contribution Rate: In this study, the contribution rate of the first author is 40%, the contribution rate of the second author is 30%, and the contribution rate of the third author is 30%.

REFERENCES

- Aksoy, B. Sözmez, Ö. F., Merey, Z. & Kaymakçı, S. (2009). *Sosyal bilgiler alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirilmesi*. IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi.
- Bayram, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin kullanımı konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 349- 369.
- Bulut, B., Çakmak, Z. & Kara, C. (2013). Global citizenship in technology age from the perspective of social sciences. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 103, 442-448.
- Canbulat, T., Avcı, G. & Sipahi S. (2016). ABD ve Kanada’da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 351- 370.
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, A. A. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: Bir içerik analizi çalışması. *Turkish Journal of Social Research/Turkiye Sosyal Arastirmalar Dergisi*, 22(2).
- Dower, N. (2008). Are we all global citizens or are only some of us global citizens? The relevance of this question to education, In Abdi, A. A. And Shultz, L. (Edt). *Educating for humanrights and global citizenship*. Albany: State University of New York Press
- Evans, C. S. (1987). Teaching a global perspective in elementary classrooms. *The Elementary School Journal*, 87, 544-555.
- Geçit, Y., & Kartal, A. (2010). *Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme*. International Conference on New Trend in Education and Their Implications.

- Göktaş, Y., Hasağçebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 455-459.
- Gürdoğan-Bayır, Ö, Kılıç, Z. & Balbağ, N. L. (2018). Vatandaşlık eğitimine yönelik yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. İçinde Tay, B. (Ed.), *7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 69- 81). Ahi Evran Üniversitesi.
- Israel, R. (2015). February g-citizen, blog. <http://www.theglobalcitizensinitiative.org>
- Kayaalp, F. & Karameşe, E. N. (2020). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi kapsamında hazırlanan "Vatandaşlık" konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 744-785.
- Kaymakçı, S. & Er, H. (2009). Türk inkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi üzerine yapılan tezlerin analizi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 165-180.
- Oğuz-Haçat, S., & Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 948-973
- Oruç, ř. & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmalarını. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121 -132.
- Miles, M, B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nded). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Oxfam (2006). *Education for global citizenship: A guide for schools*. <https://www.oxfam.org.uk/education/resources/education-for-global-citizenship-a-guide-for-schools>.
- Öztürk, D. (2022). Controversial issues: A mixed study with middle school students. *Participatory Educational Research (PER)* Vol.9(4), pp. 1-18.
- Reysen, S., Larey, L. W., & Katzarska-Miller, I. (2012). College course curriculum and global citizenship. *International Journal of Development Education and Global Learning*, 4, 27- 39.
- Sönmez, Ö.F., Merey, Z. & Kaymakçı, S. (2009). *Vatandaşlık and insan hakları alanında yapılan yüksek lisans and doktora tezlerinin değerlendirilmesi*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık and Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu.
- Yıldırım, A. & şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık

KÜRESEL VATANDAŞLIK KONUSUNDA LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARA AİT BİR İNCELEME

öz

Ülke yönetimleri kendi toplumlarına İnsan hakları, temel hak ve özgürlükler konularında farklı imkânlar sunarak vatandaşlığın sınırlarını belirlemektedir. Ancak, Dünyada bilim ve teknolojide olan gelişmeler pek çok konuda olduğu gibi vatandaşlık konusunda da sınırları ortadan kaldırarak temel insan hak ve özgürlüklerini daha bilinir hale getirmiş ve ortak normlar ortaya çıkarmıştır. Böylece küreselleşme sonucunda vatandaşlık kavramı gelişerek küresel vatandaşlık, etkin vatandaşlık, dijital vatandaşlık gibi yeni vatandaşlık türleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi olan küresel vatandaşlık, daha yaşanabilir bir Dünya hedefi ile bireyin kendi öz kimliği ile birlikte dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri, değer, tutum ve davranışlara sahip sorumlu bireyler yetiştirmek amacı ile ortaya çıkmıştır. Bu konuda Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de lisansüstü düzeyde araştırmalar yapılmaktadır. Eğitiminin temel amaçlarından birisi olan “iyi vatandaş yetiştirme” amacına uygun olarak Türkiye’de küresel vatandaşlık alanında yapılmış lisansüstü tezlerin durumunu ortaya koymak amacı ile bu çalışma yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yapılan araştırmada küresel vatandaşlık alanında yapılmış lisansüstü tezler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye’de 2002 ve 2022 yılları arasında küresel vatandaşlık konusu ile ilgili yapılmış lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi ve Üniversite kütüphaneleri aracılığıyla (TÜBESS) elde edilen bu tezlere ait verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; küresel vatandaşlık konusu ile ilgili yapılan tezlerin sayıca yetersiz olduğu, tezlerin daha ziyade yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı, genellikle öğretmen adayları ile çalışıldığı ve araştırma konusunun küresel vatandaşlık algı ve düzeylerini belirlemeye yönelik olarak seçildiği, nitel araştırma yöntemi ile yapılan araştırmaların çok sınırlı olduğu ve daha çok ölçek kullanılarak yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle; gelecekte daha fazla önem kazanacağı düşünülen küresel vatandaşlık konusu ile ilgili yapılacak olan tezlerde farklı boyutların incelenmesi, uygulamaya dönük çalışmalara ağırlık verilmesi, daha detaylı veri toplayabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesi ve uygulamalı doktora tez çalışmalarına öncelik verilmesinin gerektiği önerileri söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Küresel vatandaşlık, küresel vatandaşlık eğitimi, lisansüstü eğitim.

GİRİŞ

Dünyada bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle siyasal, sosyal, ekonomik olmak üzere pek çok konuda yeniden yapılanmalar gerekli hale gelmiştir. Vatandaşlık kavramı da küreselleşme sonucunda değişim geçirmekte; etkin vatandaşlık, küresel vatandaşlık, dijital vatandaşlık vb. yeni vatandaşlık çeşitleri ortaya çıkmaktadır. Küresel vatandaşlık tanımı üzerine araştırmacılar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Reysen ve arkadaşları (2012)'a göre, küresel vatandaşlık, farklılıklara saygı göstermek, dünyayı yaşanır kılma amacıyla hareket etmek, çevreyi korumaktır. Dower (2008) küresel vatandaşlığı, bireyin uluslararası sorumluluk ve görevleri olduğunun bilincinde olması şeklinde açıklarken, Ersoy (2013) tüm insanlığı ilgilendiren uluslararası bir aidiyet duygusu oluşturmak olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda ise küresel vatandaşlık, kişinin özvarlığını koruyarak, küresel boyutta özünün sorumluluklarını yerine getirmesi şeklinde ifade edilmiştir (Israel, 2015). Bu tanımlarda ifade edilenlere göre küresel vatandaşlık, küresel olay ve sorunlara karşı sorumluluk bilince sahip bir birey olarak hareket etmek şeklinde açıklanabilir. Küresel bilince sahip vatandaş yetiştirmenin en etkili yolu hiç kuşkusuz eğitim ile olacaktır. Bu küresel çağda gereken bilgi, beceri, değer, tutum ve davranışlara sahip insanlar yetiştirmek de okulların yeniliklere açık olmasını gerektirmektedir. Bu yüzden öğrenci merkezli, ulusal ve evrensel değerlere yönelik, küresel çağda gereken bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir eğitim önemli hale gelmektedir. Bununla birlikte küresel vatandaşlık eğitimi ile kişilerin fikir ve kararlarına saygı duyan, topluma etkin katılım sağlayabilen ve küresel değerlerin farkını da olan bireylerin yetiştirilmesi gerçekleştirildiğinde buna bağlı toplumlar da gelişecektir.

Eğitim programları dahilinde küresel vatandaşlığa ilişkin en etkin program şüphesiz sosyal bilgiler öğretim programlarıdır. Küreselleşmenin etkisiyle küresel vatandaş yetiştirme, sosyal bilgiler eğitiminin önemli bir görevi olmuştur (Bulut ve ark., 2013). Başka bir deyişle, sosyal bilgiler eğitiminin amacı, dünyanın sorunlarına duyarlı, bu sorunlara çözüm arayan ve kişisel sorumluluklarının bilincinde olan küresel vatandaşlar yetiştirmektir (Evans, 1987). Sosyal bilgilerdeki tartışmalı konuları küresel vatandaşlık eğitime dahil etmek, öğrencilerin kendilerini 21. yüzyıla hazırlayacak ve küresel vatandaşlık bilinci geliştirmelerini destekleyecek birtakım beceri ve değerleri kazanmalarına katkı sağlayacaktır (Oxfam, 2006). 21. yüzyılın yurttaşları olarak, sağlık, çevre, barış veya ekonomik güvenlikle ilgili sayısız karmaşık sorunlara ve küresel ve yerel meselelere karşı sorumlu ve duyarlı olmaları gerekmektedir. Bu değişen küresel bağlam, bugün öğrencilerin eğitim süreci aracılığıyla küresel vatandaşlığa yönelik bilgi, beceri, nitelik ve bağlılık geliştirmelerini gerektirmektedir. Öztürk, (2022) tarafından tartışmalı konular üzerinde yapılan çalışmada da öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde tartışmalı konulara yer verme sebeplerinin tartışmalı konuları öğrenmek, bu konularda bilinçlenmek, düşünce özgürlüğünü kullanmak ve bu konular aracılığıyla değerleri öğrenmek olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Alan yazında sosyal bilgiler eğitimi alanına ilişkin lisansüstü tezlerin tarandığı çeşitli araştırmalara rastlanmıştır (Aksoy ve ark., 2009; Canbulat ve ark., 2016; Geçit ve Kartal, 2010; Oğuz-Haçat ve Demir, 2018; Oruç ve Ulusoy, 2008). Günümüzde küresel vatandaşlık konuları da daha ziyade sosyal bilgiler eğitimi alanında incelenmektedir. Bu nedenle çalışmada öncelikle sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanan küresel vatandaşlık konulu lisansüstü

tezleri değerlendirmek amacıyla alanyazın araştırılmıştır. Bu bağlamda alanyazında, Gürdoğan Bayır ve arkadaşları (2018) tarafından vatandaşlık ve insan hakları eğitimi konusundaki tezlerin incelendiği bulunmuştur. Bununla birlikte, Sönmez ve arkadaşları (2009) tarafından vatandaşlık ve insan hakları konusundaki tezler incelenirken, Kayaalp ve Karamişe (2020) tarafından da Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi bağlamında yapılan “Vatandaşlık” ile ilgili tezlerdeki eğilimler incelenmiştir. Dolayısıyla, az sayıda da olsa vatandaşlık konusu üzerine olan tezlerin incelendiği görülürken küresel vatandaşlık üzerine doğrudan sosyal bilgiler eğitimi dahilinde yapılan lisansüstü tezleri araştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle çalışmanın vatandaşlık konularını araştıran araştırmacılara yeni ve alternatif konu çeşitliliği sunacağı ve bu konuda uygulanan yöntemlerin geliştirilmesine katkı sağlaması açısından rehber olacağı düşünülmektedir.

Lisansüstü çalışmaların alanyazına en önemli faydalarından birisi, araştırmacılara güncel gelişmeleri, uygulamaları veya eksiklikleri ortaya koyarak çözüm önerilerini sunmasıdır. Bu bakımdan, özellikle başta sosyal bilgiler alanında olmak üzere küresel vatandaşlığa ilişkin hazırlanmış tezlerin durumunu ortaya koymak konunun anlaşılması bakımından değer taşımaktadır. Buna bağlı olarak, araştırmanın amacı, Türkiye’de küresel vatandaşlık alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenip tezlerdeki eğilimlerin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Türkiye’de küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yazılmış lisansüstü tezlerde;

1. Araştırmaların alanlara göre dağılımı nasıldır?
2. Araştırmaların lisansüstü düzeye göre dağılımı nasıldır?
3. Araştırmaların yayın yılına göre dağılımı nasıldır?
4. Araştırmalarda kullanılan yöntem dağılımı nasıldır?
5. Araştırmaların yayınlandığı üniversite dağılımı nasıldır?
6. Araştırmaların çalışma grubu dağılımı nasıldır?
7. Araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
8. Araştırmaların konuya göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin lisansüstü tezlerin incelenmesi bağlamında hazırlanan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmada amaçlanan olay veya olgulara yönelik yazılı materyallerin analiz edilmesini kapsar. Nitel araştırmalardaki dokümanlar, etkin kullanılması gereken değerli bilgi verileridir. Araştırmacı, bu araştırmalarda gerekli olan veriyi, görüşme veya gözlem yapmaksızın elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmada, Türkiye’de 2002 ve 2022 yılları arasında küresel vatandaşlık konusuyla ilgili olarak yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmanın örnekleme olarak amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, araştırmaya konu olan örnekleme, belirli bir ölçüt getirilmesiyle oluşan örnekleme şeklindedir (Büyüköztürk vd., 2009).

Verilen Toplanması

Bu araştırma, lisansüstü tezlerin incelenmesine ilişkin olması sebebiyle; veri toplama sürecinin ilk aşamasında, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı’nın (YÖK) resmi internet sitesindeki Ulusal Tez Tarama Merkezindeki “gelişmiş tarama” sekmesiyle araştırmanın konusuna bağlı olarak “Küresel Vatandaşlık” anahtar kelimesi kullanılarak detaylı tarama yapılmıştır. Bu tarama sonucunda 2002-2022 yılları arasında yayınlanmış 14’ü yüksek lisans, 6’si doktora olmak üzere toplam 20 teze ulaşılmıştır. Doküman incelemesinin aşamaları kapsamında ulaşılan tezlerin tam metinleri dijital ortama indirilerek bir dosyada toplanmıştır. Ardından elde edilen veriler araştırmacılar tarafından okunarak analiz edilmeye başlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılan tezlere ait bulguların çözümlenmesi aşamasında betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel Analiz; verilerin özgün halini bozmadan ve doğrudan alıntılar yaparak belirlenen bir çerçeve dahilinde nitel verilerin işlenmesidir. Yöntemin ana hedefi elde edilen bulguları okuyucuya, “özetlenmiş ve yorumlanmış” bir şekilde aktarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Taranan tezlerin alan, lisansüstü düzey, yıl, yöntem, üniversite, çalışma grubu, veri toplama aracı, konuya ilişkin bulgular, frekans ve yüzdelik hesabı yapılarak nicel bulgular elde edilmiştir.

Nitel araştırmaların geçerlik çalışmaları uzman incelemesi yoluyla uzun süren etkileşim ve ayrıntılı betimleme gibi aşamaları içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın her sürecinde ve özellikle verilerin analizi sürecinde bir ölçme değerlendirme ve bir sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu araştırmada incelenen 20 tez tekrar tekrar okunmuş kategorilere ayrılmış ve belirlenen kategoriler her aşamada tekrar gözden geçirilmiştir.

Araştırmanın güvenilirlik aşamasında ise nitel araştırmalarda izlenen tutarlılık incelemesi ve teyit incelemesi işlemleri kullanılmıştır. Tutarlılık incelemesi için araştırma bulgularından oluşturulan kategoriler ve kategoride yer alan sınıflandırmanın kategoriye uygunluğunu teyit etmek için uzman görüşüne (Sosyal bilgiler eğitiminde doçent unvanına sahip olup çalışma alanlarından birisi vatandaşlık eğitimidir) başvurulmuştur. Araştırmacılar ile uzman arasındaki görüş birliği ve görüş ayrılığını hesaplamak için Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlilik = Görüş birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100) formülü kullanılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda çalışmanın güvenilirliği %93 hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma alt amaçlarına ilişkin ulaşılan bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde, küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılan tezler alanlarına göre gruplandırılmıştır. Buna ilişkin elde edilen bulguların, frekans ve yüzde oranları tabloda gösterilmiştir (Tablo.1).

Tablo 1. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılan Tezlerin Yayınlandığı Alanlara Göre Dağılımı

Alan	f	%
Sosyal Bilgiler Eğitimi	9	45
Sınıf Öğretmenliği	4	20
Okul Öncesi Öğretmenliği	1	5
Eğitim Yönetimi	1	5
Eğitim Bilimleri	1	5
Eğitim Programı	1	5
Sosyoloji	1	5
Beden Eğitimi	1	5
İngilizce Öğretmenliği	1	5
Toplam	20	100

Tablo 1'e bakıldığında; küresel vatandaşlığa ilişkin yapılan lisansüstü tezlerden 9'unun (%45) sosyal bilgiler eğitimi alanında hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan temel eğitim alanında (sınıf öğretmenliği) 4 çalışmanın (%20) yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, okul öncesi öğretmenliği, eğitim yönetimi, eğitim bilimleri, eğitim programı, sosyoloji, beden eğitimi alanlarında ise 1'er çalışmanın (%5) yapılmış olduğu görülmektedir. Bu kapsamda küresel vatandaşlık konusunda yapılmış tezlerin çoğunluğunun sosyal bilgiler eğitimi alanında yapıldığı, onu temel eğitim alanınının takip ettiği, az olmakla birlikte değişik alanlarda da bu konuya ilişkin çalışmalar yürütülmüştür.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin lisansüstü düzeye göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo.2).

Tablo 2. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılan Tezlerin Lisansüstü Düzeye Göre Dağılımı

Lisansüstü Düzey	f	%
Yüksek Lisans	14	70
Doktora	6	30
Toplam	20	100

Tablo 2'ye göre; araştırma konusuna ilişkin yayınlanan tezlerin toplam sayısının 20 olduğu tespit edilmiştir. Tezlerden 14'ü (%70) yüksek lisans, 6'sı ise (%30) doktora düzeyinde hazırlanmış çalışmalardır. Bu bulgulardan anlaşıldığı üzere küresel vatandaşlık konusuyla ilgili tezlerin büyük çoğunluğu yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin yayın yılına göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo.3).

Tablo 3. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılmış Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Yıl	f	%
2003	1	5
2013	1	5
2014	1	5
2015	4	20
2016	1	5
2017	2	10
2018	1	5
2019	3	15
2020	2	10
2021	2	10
2022	2	10
Toplam	20	100

Tablo 3'e bakıldığında, küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin 4 adet teze (%20) en fazla 2015 yılında hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda 2004 ve 2012 yılları arasında ise herhangi bir lisansüstü tez çalışmasının yapılmadığı görülmektedir. İlgili tabloda görüldüğü üzere küresel vatandaşlık konusunda yapılmış tezlerin yayınlanma sıklığı özellikle 2013 yılından sonra artış göstermiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerde kullanılan yöntemlere göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo. 4).

Tablo 4. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılmış Tezlerde Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımı

Yöntem	f	%
Nicel	10	50
Nitel	5	25
Karma	5	25
Toplam	20	100

Tablo 4 incelendiğinde, tezlerin büyük bir kısmının nicel araştırma yöntemleri ile yapıldığı bulunmuştur. Tabloya göre nicel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen tezlerin sayısı 10 (%50)'dur. Nitel ve karma araştırma yöntemleriyle hazırlanan tez sayıları eşit olup her birinden 5'er tane tezin hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin üniversitelere göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo.5).

Tablo 5. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılmış Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	f	%
Anadolu Üniversitesi	3	15
Dumlupınar Üniversitesi	2	10
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1	5
Marmara Üniversitesi	1	5
Gazi Üniversitesi	1	5
Ankara Üniversitesi	1	5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	5
Ahi Evran Üniversitesi	1	5
Fırat Üniversitesi	1	5
İnönü Üniversitesi	1	5
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1	5
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	5
Amasya Üniversitesi	1	5
Dumlupınar Üniversitesi	1	5
Atatürk Üniversitesi	1	5
Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi	1	5
Bahçeşehir Üniversitesi	1	5
Toplam	20	100

Tablo 5'e göre, araştırmaya ilişkin tezlerin 17 farklı üniversitede hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu üniversiteler içerisinde en fazla tez çalışması, 3 teze (%15) Anadolu Üniversitesi'nde yayınlanmıştır. Anadolu Üniversitesi'ni 2 tez (%10) ile Dumlupınar Üniversitesi takip ederken, geriye kalan 15 üniversitenin her birinde 1'er tez çalışmasının yapıldığı anlaşılmaktadır. Tablo 5 de görüldüğü gibi küresel vatandaşlığa ilişkin tezlerin sınırlı sayıda olduğu ve belirli üniversitelerde gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin çalışma grubuna göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo.6).

Tablo 6. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılmış Tezlerin Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Çalışma grubu	f	%
Öğretmen adayı	6	30
Öğretmen	5	25
Öğrenci	4	20
Yönetici	2	10
Doküman	2	10
Öğretim üyesi	1	5
Toplam	20	100

Tablo 6'dan anlaşıldığı üzere, küresel vatandaşlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerde en fazla öğretmen adayı ile (f=6; %30) çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Öğretmen adaylarını sırasıyla öğretmenler, (f=5; %25) öğrenciler (f=4; %20), yöneticiler (f=2; %10), dokümanlar (f=2; %10) takip ederken en az çalışma grubunu öğretim üyesi (f=1; %5) oluşturmuştur.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin veri toplama aracına göre dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Küresel Vatandaşlık Konusuna İlişkin Yapılmış Tezlerin Veri Toplama Aracına Göre Dağılımı

Veri toplama aracı	f	%
Ölçek	24	60
Yarı yapılandırılmış görüşme formu	4	10
Görüşme formu	3	7,5
Doküman inceleme (ders kitapları, öğretim programları)	3	7,5
Açık uçlu anket	1	2,5
Gözlem	1	2,5
Araştırma günlüğü	1	2,5
Odak grup görüşmesi	1	2,5
Araştırmacı alan notları	1	2,5
Öğrenci ürünleri	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo 7 incelendiğinde, küresel vatandaşlık konusunda yapılan lisansüstü tezlerde en fazla kullanılan veri toplama aracının %60'la ölçekler olduğu görülmektedir. Bunu takiben yapılan tezlerden %10'unda yarı yapılandırılmış görüşme formu, %7,5'ğında görüşme formu ve %7,5'inde de doküman incelemesi (ders kitapları, öğretim programları) aracılığıyla veri toplanmıştır. Bununla birlikte küresel vatandaşlık konulu lisansüstü tezlerde açık uçlu anket, gözlem araştırma günlüğü, odak grup görüşmesi, araştırmacı alan notları ve öğrenci ürünleri gibi veri toplama araçlarından da yararlandığı tespit edilmiştir.

Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular

Küresel vatandaşlığa ilişkin yapılmış tezlerdeki konuların dağılımı tabloda gösterilmiştir (Tablo.8).

Tablo 8. Küresel Vatandaşlığa İlişkin Yapılmış Tezlerdeki Konuların Dağılımı

Konu	f	%
Küresel vatandaşlık algısı ve düzeyi	5	17,2
Küresel vatandaşlık eğitimi	4	13,7
Küresel vatandaşlık ve çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim	3	10,3
Küresel vatandaşlık ve değerler	2	6,8
Küresel vatandaşlık tutum düzeyi	2	6,8
Küresel vatandaşlığa ilişkin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen uygulamalar	2	6,8
Küresel vatandaşlığa ilişkin durum tespiti	1	3,4
Küresel vatandaşlık eğitiminin ders kitaplarındaki yeri	1	3,4
Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretim programında küresel vatandaşlık	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve vatandaşlık duygusu	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve çevre	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve sosyal girişimcilik	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve saldırganlık	1	3,4
Küresel vatandaşlık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum	1	3,4
Küresel vatandaşlık eğitiminin eğitim pedagojisine entegrasyonu	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 8 incelendiğinde, küresel vatandaşlık konusunda yapılan lisansüstü tezlerde en fazla tercih edilen konunun küresel vatandaşlık algısı ve düzeyi (%17,2) olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma konularını en fazla sırasıyla küresel vatandaşlık eğitimi, küresel vatandaşlık ve çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, küresel vatandaşlık ve değerler, küresel vatandaşlık tutum düzeyi, küresel vatandaşlığa ilişkin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen uygulamalar izlemektedir. Küresel vatandaşlıkla ilgili olarak en az tercih edilen konuların ise küresel vatandaşlığa ilişkin durum tespiti, küresel vatandaşlık eğitiminin ders kitaplarındaki yeri, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretim programında küresel vatandaşlık, küresel vatandaşlık ve vatandaşlık duygusu, küresel vatandaşlık ve kültürel zekâ, küresel vatandaşlık ve çevre, küresel vatandaşlık ve sosyal girişimcilik, küresel vatandaşlık ve saldırganlık, küresel vatandaşlık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve küresel vatandaşlık eğitiminin eğitim pedagojisine entegrasyonu olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada küresel vatandaşlığa ilişkin yapılan tezlerin çoğunlukla sosyal bilgiler eğitim alanında hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan bu konunun toplumsal bir olgu olduğu için interdisiplin çalışma alanları içerisinde farklı disiplinlerde ve eğitim alanlarında da lisansüstü düzeyde çalışıldığı saptanmıştır. Özellikle sosyal bilgiler alanının bu konuya yoğunlaşmış olmasını sosyal bilgilerin kapsayıcı ve disiplinlerarası bir çalışma alanı olmasına bağlamak mümkündür. Nitekim, Bayram (2021) tarafından sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin kullanımına ilişkin yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi üzerine yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bununla birlikte, Kaymakçı ve Er (2009) de yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler alanında diğer alanlara göre daha fazla farklı alanlardan araştırmacıların çalışma yürüttüğü bulgusuna ulaşmışlardır.

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Daha derinlemesine çalışma isteyen doktora düzeyinde yapılmış tezlerin ise belirgin bir oranda daha az olduğu görülmektedir. Üniversitelerin yüksek lisans öğrenci sayısının doktora yapanlara göre fazla olmasının bu durum üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

Türkiye’de küresel vatandaşlık konusuyla ilgili 2002 yılı ile 2022 yılları arasında lisansüstü düzeyde yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı değerlendirildiğinde 2004 ve 2012 yılları arasında geçen uzun bir süre arasında lisansüstü tez çalışmasının yapılmadığı, 2013 yılından sonra artmaya başlayan çalışmaların 2015 yılında en yüksek rakama ulaştığı tespit edilmiştir. Dünyada bilim ve teknolojiye görülen ilerlemelere bağlı olarak yaşanan küreselleşme ile birlikte vatandaşlık kavramında da temel hak ve özgürlükler bağlamında olumlu yönde gelişmeler yaşanmıştır. Dünyada yaşanan güncel sorunların zamanın iletişim imkanları ile kolaylıkla duyurulması konjonktürel açıdan konuyu önemli hale getirerek ülkelerin toplumsal duyarlılığını artırmıştır. Böylece birey hak ve özgürlükleri çerçevesinde artan duyarlılığa paralel olarak konuyla ilgili çalışmalar hız kazanmıştır.

Araştırmada küresel vatandaşlığa ilişkin hazırlanan tezlerin büyük çoğunluğunun nicel araştırma yöntemleri ile yürütülmüş olduğu tespit edilmiştir. Dilek ve arkadaşları (2018) de çalışmalarında sosyal bilgiler eğitiminde yapılmış yüksek lisans tezlerinde en çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığını belirlemiş ve karma ve nitel yöntemlerinin araştırmalarda nicel araştırmalara göre daha az tercih edildiğini tespit etmişlerdir. Bu duruma

paralele olarak daha ziyade sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışılan küresel vatandaşlık konusunda da sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan diğer tezlerde olduğu gibi nicel yöntemlerle araştırma yapmak daha fazla tercih edilmektedir.

Türkiye’de küresel vatandaşlığa ilişkin tezlerin sınırlı sayıda olduğu ve belirli üniversitelerde yapıldığı anlaşılmıştır. Bu konu ile ilgili alan uzmanları sosyal bilgiler ve temel eğitim alanlarında yetişmiş uzmanlardır. Bu uzmanların bulunduğu sayıca yetkin ve akademik kültürü oluşturan üniversitelerde küresel vatandaşlık konularının çalışıldığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim en fazla bu konunun çalışıldığı kurumlarda bünyesinde eğitim fakültesinde görev yapan alan uzmanlarının akademik geçmişleri incelendiğinde, vatandaşlık konularında yoğunlaştıkları ve buna bağlı tez çalışmalarını yürüttükleri anlaşılmıştır.

Küresel vatandaşlık üzerine yapılmış lisansüstü tezlerde en fazla öğretmen adayı ile çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Gökteş ve arkadaşları (2012) ise, araştırmalarda çalışma grubu olarak daha çok öğretmen adayları ile çalışıldığını ve bu durumun diğer gruplara göre eğitim fakültelerinde daha kolay ulaşılabilir olmasından kaynaklandığı bulgusuna ulaşmışlardır. Özellikle bünyesinde eğitim fakültesi olan kurumlarda araştırmacılar ulaşılması hem zaman hem maliyet açısından ekonomik olması sebebiyle birçok araştırma konusunda olduğu gibi küresel vatandaşlık konusunda da öğretmen adaylarını çalışma grubu olarak belirlemişlerdir.

Küresel vatandaşlığa ilişkin yapılan lisansüstü tezlerde en fazla veri toplanma aracı olarak ölçek tercih edilmiştir. Bu durum araştırma yöntemi olarak en fazla nicel yöntemin kullanılmasından kaynaklı olabilir. Ayrıca, Dilek ve arkadaşları (2018) de çalışmalarında tezlerde çoğunlukla ölçek ve ankete yönelik araştırmaların yapıldığını tespit etmişlerdir.

Araştırmada, küresel vatandaşlığa ilişkin lisansüstü tezlerde en fazla tercih edilen konunun küresel vatandaşlık algı ve düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Bu konuyu sırasıyla küresel vatandaşlık eğitimi, küresel vatandaşlık ve çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, küresel vatandaşlık ve değerler, küresel vatandaşlık tutum düzeyi, küresel vatandaşlığa ilişkin sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen uygulamalar ve diğerleri izlemektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak küresel vatandaşlığa ilişkin araştırmalarda konu çeşitliliğinin artırılmasının gerektiği söylenebilir. Çünkü özellikle küresel vatandaşlığın ele alındığı sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitiminin yoğunlaştırılması ile öğrenciler kendilerini 21. yüzyıla hazırlayacak ve küresel vatandaşlık bilinci geliştirmelerini destekleyecek birtakım beceri ve değerleri kazanabileceklerdir (Oxfam, 2006).

ÖNERİLER

Küresel vatandaşlık konusuna ilişkin yapılmış tezlerin incelenmesi sonucunda araştırma bulgularına dayanarak aşağıda bazı geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

- Lisansüstü tezlerde çalışılan küresel vatandaşlığa ilişkin araştırma konuları çeşitlendirilmelidir.
- Küresel vatandaşlığa ilişkin araştırmalarda nitel ve karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmaların sayısı çoğaltılmalıdır.

- Araştırmalarda daha ayrıntılı bilgilere ulaşmak için daha çeşitli çalışma grubu ve veri toplama araçları kullanılmalıdır.
- Özellikle sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlığa ilişkin lisansüstü tez araştırmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.
- Dünyadaki farklı ülkelerin küresel vatandaşlığa bakış açılarına yönelik tezler yapılmalıdır.
- Ülkelerin küresel vatandaşlığa bakış açısını karşılaştıran karma eğitim çalışmalarına yer verilmelidir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %40, ikinci yazarın katkı oranı %30, üçüncü yazarın katkı oranı %30'tır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B. Sözmez, Ö. F., Meray, Z. & Kaymakçı, S. (2009). *Sosyal bilgiler alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin değerlendirilmesi*. IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi.
- Bayram, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin kullanımı konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(1), 349- 369.
- Bulut, B., Çakmak, Z. & Kara, C. (2013). Global citizenship in technology age from the perspective of social sciences. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 103, 442-448.
- Canbulat, T., Avcı, G. & Sipahi S. (2016). ABD ve Kanada'da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 351- 370.
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, A. A. (2018). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: Bir içerik analizi çalışması. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2).
- Dower, N. (2008). Are we all global citizens or are only some of us global citizens? The relevance of this question to education, In Abdi, A. A. And Shultz, L. (Edt). *Educating for humanrights and global citizenship*. Albany: State University of New York Press
- Evans, C. S. (1987). Teaching a global perspective in elementary classrooms. *The Elementary School Journal*, 87, 544-555.

- Geçit, Y., & Kartal, A. (2010). *Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme*. International Conference on New Trend in Education and Their Implications.
- Göktaş, Y., Hasağcebi, F., Varioğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 455-459.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Kılıç, Z. & Balbağ, N. L. (2018). Vatandaşlık eğitimine yönelik yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. İçinde Tay, B. (Ed.), *7. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 69- 81). Ahi Evran Üniversitesi.
- Israel, R. (2015). February g-citizen, blog. <http://www.theglobalcitizensinitiative.org>
- Kayaalp, F. & Karameşe, E. N. (2020). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitimi kapsamında hazırlanan "Vatandaşlık" konulu lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 744-785.
- Kaymakçı, S. & Er, H. (2009). Türk inkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi üzerine yapılan tezlerin analizi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 165-180.
- Oğuz-Haçat, S., & Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 948-973
- Oruç, Ş. & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121 -132
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nded). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Oxfam (2006). *Education for global citizenship: A guide for schools*. <https://www.oxfam.org.uk/education/resources/education-for-global-citizenship-a-guide-for-schools>.
- Öztürk, D. (2022). Controversial issues: A mixed study with middle school students. *Participatory Educational Research (PER)* Vol.9(4), pp. 1-18.
- Reysen, S., Larey, L. W., & Katzarska-Miller, I. (2012). College course curriculum and global citizenship. *International Journal of Development Education and Global Learning*, 4, 27- 39.
- Sönmez, Ö.F., Merey, Z. & Kaymakçı, S. (2009). *Vatandaşlık and insan hakları alanında yapılan yüksek lisans and doktora tezlerinin değerlendirilmesi*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık and Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık